

MAGDALENA GORCZYCA

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ŻYCIE CODZIENNE W KOREI PÓŁNOCNEJ ANALIZA POLSKICH ARTYKUŁÓW PRASOWYCH ORAZ PUBLIKACJI OPARTYCH NA RELACJACH UCIEKINIERÓW Z „RAJU NA ZIEMI” (2013–2023)

Część II

Słowa kluczowe: Korea Północna, życie codzienne, kult jednostki, propaganda, reżim totalitarny, prawa człowieka

MECHANIZMY REPRESJI W KOREI PÓŁNOCNEJ

Kodeks karny KRLD reguluje kary, jakim podlegają obywatele państwa. Podział przewinień jest rozdzielony na dwie kategorie: główne oraz uzupełniające. Uzupełniające kary obejmują prace społeczne, pozbawienie praw wyborczych, konfiskatę mienia oraz ograniczenie uprawnień do wykonywania zawodu¹. Natomiast do kar głównych należą: kara dożywotniego lub krótkoterminowego zesłania na przymusowe roboty oraz kara śmierci². Zgodnie z art. 29 k.k. kary śmierci nie wolno wykonywać na osobach, które w chwili popełnienia przestępstwa nie ukończyły 18. roku życia oraz wobec kobiet w ciąży³. Według raportu Amnesty International *Death sentences and executions 2022* dane na temat liczby egzekucji wykonanych w Korei Północnej są tajne, co uniemożliwia ustalenie dokładnego zakresu tych działań⁴. W rzeczywistości liczba przeprowadzonych egzekucji może być bardzo wysoka,

¹ The Committee for Human Rights in North Korea, *The Criminal Law of the Democratic People's Republic of Korea* (2009), [https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/The%20Criminal%20Law%20of%20the%20Democratic%20Republic%20of%20Korea_2009_%20\(1\).pdf](https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/The%20Criminal%20Law%20of%20the%20Democratic%20Republic%20of%20Korea_2009_%20(1).pdf) (dostęp: 12.03.2024.).

² Zob. Bezprawnik, *Za ten tekst grozi mi kara śmierci w Korei Północnej. Ale trudno – omawiamy kodeks karny KRLD*, <https://bezprawnik.pl/kodeks-karny-korei-polnocnej/> (dostęp: 12.03.2024).

³ The Committee for Human Rights in North Korea, art.cyt.

⁴ Amnesty International, *Raport o karze śmierci w 2022: liczba udokumentowanych egzekucji najwyższa od 5 lat*, <https://www.amnesty.org.pl/raport-o-karze-smierci-w-2022-liczba-udokumentowanych-egzekucji-najwyzsza-od-5-lat/> (dostęp: 12.03.2024).

ponieważ karę śmierci stosuje się zarówno jako formę kontroli społecznej, jak i środek represji politycznych. W 2023 r. południowokoreańskie Ministerstwo Zjednoczenia opublikowało raport *Report on North Korean Human Rights*, stworzony na podstawie zeznań ponad 500 uciekinierów z lat 2017–2022. Zgodnie z raportem egzekucje są powszechnie wykonywane za czyny, które nie uzasadniają zastosowania kary śmierci⁵. Są one również przeprowadzane na osobach nieletnich oraz kobietach w ciąży, co stanowi naruszenie prawa KRLD⁶. Według raportu, w Kodeksie karnym Korei Północnej z 2012 r. wskazano siedem przestępstw, za które obowiązywała kara śmierci. Obecnie liczba ta wzrosła do jedenastu przestępstw⁷. Są to m.in.: spisek w celu obalenia rządu, terroryzm, zdrada przeciwko państwu, niszczenie i sabotaż, handel, przestępczość narkotykowa czy obrażanie godności państwa.

W praktyce jednak na karę śmierci można zostać skazanym za niemal każde „przestępstwo”. Władze Korei Północnej są w stanie zaklasyfikować nawet niewielkie przewinienia do kategorii podlegających karze śmierci. Taki przypadek w swojej książce opisała Yeonmi Park. Uciekinierka przedstawiła historię mężczyzny, który został skazany na karę śmierci za zjedzenie wołu. Park pisze: „Jedzenie wołowiny bez specjalnego zezwolenia to przestępstwo. Woły stanowią własność państwa i są zbyt cenne, by stanowić pokarm; wykorzystuje się je do orki i jako zwierzęta pociągowe. Każdy, kto zabija wołu, kradnie własność państwową. Młody człowiek popełnił kilka drobnych przestępstw, jednak najpoważniejsze polegało na zabiciu zwierzęcia. Chorował na gruźlicę i nie miał co jeść, ale policji to nie obchodziło”⁸. Zabicie wołu samo w sobie nie stanowi przestępstwa podlegającego karze śmierci, jednak reżim przypisał to przewinienie do jednej z jedenastu kategorii, aby możliwe było dokonanie egzekucji.

Uciekinierzy z Korei Północnej wymienili również inne powody, za które w kraju wykonuje się karę śmierci. Są to przewinienia, takie jak⁹: zniszczenie wizerunku Kim Ir Sena, kradzież, prostytutka, gromadzenie zapasów, próba przekroczenia granicy, działalność religijna lub uczestnictwo w praktykach religijnych, prywatna działalność biznesowa.

W 2021 r. Korea Północna, z obawy przed południowokoreańskimi wpływami, jeszcze bardziej zaostrzyła prawo karne. Zgodnie z relacją reporterów TVN24, aktualnie Pjongjang wprowadził surowe kary za przewinienia, takie jak: noszenie ubiorów czy fryzur inspirowanych modą z Korei Południowej oraz za używanie południowokoreańskiego slangu¹⁰. Redakcja portalu Gazeta.pl pisze: „W Korei Północnej

⁵ Onet, *Za co grozi kara śmierci w Korei Północnej? Powód może być blahy*, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/za-co-grozi-kara-smierci-w-korei-polnocnej-powod-moze-byc-blahy/7d0b1gp> (dostęp: 12.03.2024).

⁶ Ministry of Unification, *2023 Report on North Korea Human Rights*, 27, https://unikorea.go.kr/eng_unikorea/news/Publications/ronkhr/ (dostęp: 12.03.2014).

⁷ Tamże, 76.

⁸ Y. Park, dz.cyt., 68.

⁹ B. Demick, *Świata nie mamy czego zazdrościć. Zwyczajne losy mieszkańców Korei Północnej*, Wołowiec 2017.

¹⁰ TVN24, *Prawo przeciwko „reakcyjnej myśli”. 15 lat obozu pracy, a nawet kara śmierci*, <https://tvn24.pl/swiat/korea-polnocna-kara-smierci-lub-oboz-pracy-za-zagraniczne-filmy-przepisy-dotyczace-fryzur-i-ubioru-doniesienia-bbc-st5114405> (dostęp: 14.03.2024).

zakazane jest oglądanie innej telewizji niż rządowa oraz wszelkich zagranicznych materiałów. Osoby, które były w posiadaniu południowokoreańskich produkcji spotkały się z karą śmierci – publiczną egzekucją. Taką cenę płaci się również za słuchanie K-popu. Kara za słuchanie koreańskiego popu lub oglądanie zagranicznych filmów i seriali spotykała nie tylko oglądających, ale też rodziny zatrzymanych”¹¹.

Prawo karne Korei Północnej uważane jest za jedno z najbardziej surowych na świecie. Obywatelom grozi kara śmierci za przewinienia, które w cywilizowanych krajach są karane więzieniem lub grzywną. Na przykład polski Kodeks karny reguluje, że karą za kradzież jest pozbawienie wolności od 3 miesięcy do 5 lat w zależności od okoliczności czynu. W Korei Północnej za takie przewinienie może grozić kara śmierci lub zesłania do obozu.

W Korei Północnej publiczne egzekucje są stałym narzędziem terroru stosowanego przez rodzinę Kimów. Naruszają one prawo skazańców, jak i świadków do bycia wolnym od nieludzkiego lub poniżającego traktowania. Egzekucje stanowią publiczne widowiska, które zdaniem Y. Park mają umacniać lojalność społeczeństwa wobec reżimu i uświadamiać skutki nieposłuszeństwa¹². Często odbywają się one po pokazowym procesie, który z punktu widzenia prawnego nie spełnia standardów uczciwego i rzetelnego procesu¹³. Egzekucje przeprowadzane są przez oddziały wykonawcze w miejscach publicznych, takich jak: boiska sportowe, dworce kolejowe czy lotniska¹⁴. Miejsca te dobierane są w taki sposób, aby zgromadzić jak największą liczbę ludzi. Publiczne egzekucje stanowią często najważniejsze wydarzenia dnia. Zgodnie z relacjami uciekinierów, w niektórych przypadkach władze informują obywateli o planowanej egzekucji już kilka dni wcześniej i zachęcają ich do uczestnictwa w wydarzeniu. Barbara Demick opisuje taki przypadek: „Jun-sang widział egzekucję publiczną, któregoś lata, gdy przyjechał na wakacje do domu. Przez całe dni zapowiadano ją przez głośniki z samochodów objeżdżających okolicę. Do drzwi pukali przewodniczący wspólnot *inminbam*, by powiadomić mieszkańców, że oczekuje się ich obecności”¹⁵.

Uczestnictwo w egzekucjach jest obowiązkowe nawet dla uczniów szkoły podstawowej. Zgodnie z relacją Hyeonseo Lee, władze często odwołują zajęcia, aby młodzież szkolna mogła uczestniczyć w wydarzeniach. Również fabryki wysyłają robotników, aby zapewnić wystarczająco duży tłum¹⁶. Co więcej, egzekucje są często nagrywane, a później odtwarzane na wykładach edukacyjnych dla mieszkańców Korei Północnej¹⁷. Polska Agencja Prasowa donosi, że w 2023 r. władze miasta Hyesan zgromadziły na miejscowym lotnisku 25 tys. osób, a następnie

¹¹ Gazeta.pl, *W Korei Północnej można stracić życie za wiele rzeczy, także za oglądanie zagranicznej telewizji*, <https://buzz.gazeta.pl/buzz/7,156947,28035776,kore-polnocna-i-jej-zakazy-egzekucja-za-ogladanie-zagranicznych.html> (dostęp: 12.03.2024).

¹² Y. Park, dz.cyt., 68.

¹³ Zob. Amnesty International, *Death sentences and executions 2022*, 13, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/6548/2023/en/> (dostęp: 25.03.2024).

¹⁴ Ministry of Unification, dz.cyt., 28.

¹⁵ B. Demick, dz.cyt., 216.

¹⁶ H. Lee, dz.cyt., 139.

¹⁷ Ministry of Unification, dz.cyt., 78.

zmusiły je do oglądania egzekucji dziewięciu obywateli oskarżonych o handel wołowiną¹⁸. Wysłannik PAP-u pisze: „RFA przypomina, że za każdym razem, gdy dochodzi do publicznej egzekucji, rząd zazwyczaj wymaga, aby świadkami byli możliwie wszyscy mieszkańcy okolicy. Tak samo było w ubiegłą środę – relacjonują mieszkańcy. Fabryki, farmy i targowiska w Hyesan zostały zamknięte, a wszyscy w wieku od 17 do 60 lat, którzy mogą chodzić, otrzymali nakaz uczestnictwa”¹⁹. Hyeonseo Lee w swojej książce opisuje również przebieg publicznej egzekucji. Uciekinierka relacjonuje: „Skazany miał nieco ponad dwadzieścia lat i zaliczał się do osób, które zawsze miały pieniądze. Dziewczyny tłoczyły się wokół niego, a miejska chuliganeria była w niego zapatrzoną. Człowiek ten pomagał ludziom uciekać do Chin i handlował przemyconymi stamtąd towarami. Jego prawdziwą zbrodnią było jednak to, że nie zaprzestał działalności na czas żałoby po śmierci Kim Il-sunga. Miał zostać rozstrzelany razem z trzema innymi skazańcami na lotnisku w Hyesan”²⁰. I dalej: „Każdego z trzech skazańców przywiązano do pała, mocując ich głowy, tułów i pas. Związano im nogi i ręce na plecach, za słupem. Rozpoczął się pilnie śledzony sąd ludowy, w czasie którego sędzia oznajmił, że oskarżeni przyznali się do winy. Potem zapytał, czy chcą wygłosić jakieś ostatnie słowa. Nie czekał na odpowiedź, bo wszyscy skazani zostali zakneblowani, a wcześniej wepchnięto im w usta kamienie, żeby w chwili śmierci nie przeklinali władz”²¹. Lee relacjonuje, że rodzina oskarżonego została zmuszona do oglądania egzekucji z pierwszego rzędu²². W Korei Północnej jest to często stosowana praktyka, mająca na celu jeszcze większe zastraszenie społeczeństwa.

Skazańcom najczęściej odbiera się życie poprzez trzykrotne lub dziewięciokrotne strzały. Taki rodzaj przeprowadzania egzekucji ma nieść ze sobą symboliczne znaczenie. B. Demick pisze: „Najpierw opadnie głowa, potem osunie się tułów, na koniec zegną się nogi. Będzie wyglądało, że skazaniec, umierając, kłania się, jakby prosił o wybaczenie”²³. Zgodnie z raportem *Report on North Korean Human Rights* w Korei Północnej zdarzają się przypadki, kiedy sposób przeprowadzania egzekucji jest o wiele bardziej brutalny niż trzykrotne postrzelenie. Według relacji uciekiniera, w 2018 r. w kraju doszło do egzekucji, którą przeprowadzono przy użyciu karabinu maszynowego. W raporcie napisano: „Pięciu strzelców wykonujących karę śmierci zastrzeliło osobę, strzelając do niej z karabinów maszynowych. Kolejnych pięciu strzelców wycelowało i oddało strzały z broni maszynowej w ciało zmarłego. Zostałem zmuszony do uczestnictwa w publicznej egzekucji, ponieważ szef *inminbanu* ogłosił to wydarzenie za obowiązkowe bez wyjątku. Wtedy nie mogłem odmówić uczestnictwa. Tłum obserwatorów był ogromny. Było tam tak wiele osób, że opuszczenie miejsca egzekucji po zakończeniu zajęło ponad godzinę”²⁴.

¹⁸ PAP, *Publiczna egzekucja 9 osób oskarżonych w Korei Północnej o nielegalny handel wołowiną*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/publiczna-egzekucja-9-osob-oskarzonych-w-korei-polnocnej-o-nielegalny-handel-wolowina> (dostęp: 14.03.2024).

¹⁹ Tamże.

²⁰ H. Lee, dz.cyt., 140.

²¹ Tamże.

²² H. Lee, dz.cyt., 141.

²³ B. Demick, dz.cyt., 217.

²⁴ Ministry of Unification, dz.cyt., 92.

Uczestnictwo w egzekucjach pozostawia trwały ślad w psychice obywateli Korei Północnej. Uciekinierzy zeznają, że po oglądaniu egzekucji pojawiły się u nich problemy ze snem lub wszechobecne poczucie strachu²⁵. Egzekucje publiczne są sprzeczne z wieloma międzynarodowymi ustaleniami zawartymi m.in. w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych, Konwencji ONZ przeciwko Torturom i Innym Formom Okrutnego, Nieludzkiego lub Poniżającego Traktowania albo Karania. Należy jednak zauważyć, że Korea Północna nigdy nie podpisała tych aktów, a tym samym nie uznaje ich za wiążące. Jednak ze względu na powszechną akceptację tych aktów, publiczne egzekucje uznawane są za naruszenie prawa międzynarodowego prawa oraz podstawowych praw człowieka.

W Korei Północnej inwigilacji podlegają wszyscy obywatele poza Wielkim Przywódcą²⁶. W państwie istnieje wiele organizacji zajmujących się bezpieczeństwem narodowym, jednak najważniejszą rolę odgrywa Agencja Bezpieczeństwa Państwa, potocznie zwana *Bowibu*. Zajmuje się ona przestępstwami o zabarwieniu politycznym. Agencja *Bowibu* działa we wszystkich północnokoreańskich miejscowościach i wsiach, a także poza granicami państwa. Agencja Bezpieczeństwa budzi strach wśród obywateli, ponieważ to właśnie ta instytucja odpowiada za zarządzanie obozami pracy oraz prowadzi śledztwa w sprawach przewinień antypaństwowych (często z użyciem przemocy fizycznej)²⁷. H. Lee pisze: „Żaden przekład nie odda tego, jaką grozą przejmuje to słowo każdego mieszkańca Korei Północnej. Na sam jego dźwięk, jak ujął to poeta Jang Jin-sung, dziecku płacz zamiera na ustach”²⁸.

Specyfika pracy *Bowibu* polega na tym, że służby nie muszą śledzić wszystkich obywateli. Ta praca często wykonywana jest za nich przez donosicieli, którzy zgłaszają agentom wszystkie niepożądane zachowania. Przewodniczący *inminban* również składają Agencji Bezpieczeństwa raporty, zawierające informacje o przewinieniach popełnionych przez członków wspólnoty. Takie informacje są następnie dokumentowane i przechowywane w specjalnych teczkach agentów *Bowibu*²⁹. Takie tecki mają wszyscy obywatele Korei Północnej. H. Lee pisze dalej: „Ludzi z *Bowibu* nie interesowały rzeczywiste przestępstwa utrudniające życie zwykłym obywatelom – kradzieże, do których dochodziło na każdym kroku czy korupcja. Ich zajmowały wyłącznie sprawy braku lojalności politycznej. Wystarczyło najmniejsze podejrzenie – niekoniecznie oparte na prawdziwych przesłankach – by cała rodzina – dziadkowie, rodzice i dzieci – zniknęła nie wiadomo gdzie. Dom takich ludzi otaczano taśmą, a ich samych wsadzano nocą do ciężarówki. Później nikt już ich nie widział”³⁰.

W Korei Północnej powszechne są również wszelkie formy łamania wolności obywatelskich. Zgodnie z Artykułem 79. Konstytucji Socjalistycznej mieszkańcy KRLD mają zagwarantowaną nietykalność osobową, co oznacza, że ich domostwa

²⁵ Tamże, 93.

²⁶ B. Demick, dz.cyt., 38.

²⁷ Y. Park, dz.cyt., 33.

²⁸ H. Lee, dz.cyt., 57.

²⁹ B. Demick, dz.cyt., 38.

³⁰ H. Lee, dz.cyt., 57.

nie mogą być przeszukiwane bez odpowiedniej podstawy prawnej³¹. Jednakże w kraju często przeprowadza się rewizje domów bez przestrzegania odpowiednich procedur. W *Report on North Korean Human Rights* odnotowano: „W większości przypadków funkcjonariusze nie okazywali swoich dokumentów tożsamości oraz dokumentów określających decyzję o przeszukaniu i konfiskacji”³². Funkcjonariusze przeprowadzali również rewizje bez zgody prokuratora. Profesor Waldemar Dziak, w wywiadzie dla „Gazety Prawnej” relacjonuje, że w Pjongjangu żaden dom nie jest zamykany na klucz. W. Dziak w odpowiedzi na pytanie, dlaczego tak się dzieje, mówi: „Żeby dozorca mógł sprawdzić, gdy poszedł pan do pracy, jak tam w domu wygląda. Na przykład czy ma pan odświeżone i wytarte z kurzu portrety obu wodzów, czy stać pana na jedzenie, jakie ma pan w lodówce, wszystko. To wydaje się nieprawdopodobne, ale inwigilacji w tej skali nie było ani w Rosji za Stalina, ani w Chinach za Mao”³³.

Władze kontrolują również telefony oraz korespondencję obywateli. Komórki są stale podsłuchiwane, a poczta regularnie sprawdzana przez odpowiednie służby³⁴. Północnokoreański uciekinier relacjonuje: „Zostałem złapany w moim domu przez dwóch członków 15. Biura Monitorowania Bezprzewodowego, które działa pod Ministerstwem Bezpieczeństwa Państwowego. [...] Kiedy przyszli do mojego domu, aby mnie aresztować, członkowie 15. Biura przynieśli wydrukowane zapisy moich rozmów telefonicznych i treści wiadomości tekstowych. Pokazali mi dowody wraz z dokumentem określającym przeszukanie i zażądali mojego chińskiego telefonu komórkowego. Zapisy zawierały każdy szczegół moich wiadomości i rozmów, które miałem z moją matką, włącznie z treścią w dosłownym znaczeniu, datą i czasem trwania każdej komunikacji”³⁵.

W Korei Północnej nielegalne jest również swobodne poruszanie się po kraju. Obywatele, którzy planują podróż, muszą otrzymać od władz odpowiednią zgodę pisemną. Taki dokument zawiera szczegółowe informacje o czasie podróży, miejscu docelowym oraz celu wizyty. Podróż bez zgody wiąże się z konsekwencjami prawnymi. H. Lee relacjonuje: „Na stacjach kolejowych w Korei Północnej przeprowadza się bardzo staranne kontrole dokumentów. Pasażerowie często są sprawdzani i przez policję, i przez kontrolerów biletów. Nikt nie może wsiąść do pociągu, jeśli nie ma pozwolenia na podróż w białego w przepustkę. Do pozwolenia dołączony jest bilet, który zachowuje ważność przez cztery dni. Ten zestaw dokumentów jest sprawdzany wielokrotnie podczas całej prowadzącej do celu drogi”³⁶.

Kontrole służb bezpieczeństwa są przeprowadzane także poza granicami państwa. Wielu uciekinierów, którym udało się opuścić Koreę Północną, zostaje złapanych przez działających w ukryciu agentów Bowibu, a następnie odesłanych

³¹ Ministry of Unification, dz.cyt., 218.

³² Tamże, 219.

³³ Gazeta Prawna, *Dziak u Mazurka: Reżim w Korei nieporównywalny z państwami faszystowskimi i komunistycznym*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1036445,waldemar-dziak-korea-polnocna-inwigilacja-rezim.html> (dostęp: 15.03.2024).

³⁴ Ministry of Unification, dz.cyt., 220.

³⁵ Tamże, 221.

³⁶ H. Lee, dz.cyt., 80.

z powrotem do kraju. H. Lee pisze: „Zdarzały się przypadki, gdy chińska policja zatrzymywała zbiegów i przekazywała ich Bowibu, choć ludzie ci podróżowali z ważnymi paszportami południowokoreańskimi”³⁷. Taka sytuacja stanowi ogromne zagrożenie życia uciekinierów, ponieważ po ucieczce są oni uznawani za wrogów państwowych, a następnie poddawani brutalnym przesłuchaniom lub zsyłani do obozów reedukacyjnych. Pomimo ryzyka, jakie grozi za ponowną ucieczkę z kraju, wielu Koreańczyków z północy podejmuje ponownie próbę. Po przekroczeniu granicy uciekinierzy nie są w stanie żyć dalej w państwie terroru.

W KRLD od ponad pięćdziesięciu lat istnieje sieć obozów koncentracyjnych, nazywanych przez północnokoreańskie władze „obozami pracy” lub „obozami reedukacyjnymi”³⁸. Obozy powstały w trakcie wojny koreańskiej i pierwotnie służyły do przetrzymywania jeńców wojennych. Po zakończeniu konfliktu miejsca te przekształcono w obozy dla więźniów politycznych oraz innych przestępców. Pierwszy raz o północnokoreańskich obozach pracy świat dowiedział się z relacji Kanga Chol Hwana, który w 1992 r. zbiegł z jednego z ośrodków³⁹. W 2013 r. firma Google opublikowała mapy z dokładnymi lokalizacjami północnokoreańskich obozów koncentracyjnych *kwanliso*. W 2014 r. władze Korei Północnej przyznały, że na terenie państwa działają takie ośrodki. Reżim nie przyznał się jednak do łamania praw człowieka⁴⁰. Dokładna liczba obozów nie jest znana, jednak ich istnienie można potwierdzić dzięki zdjęciom satelitarnym. Co więcej, zdjęcia te wykazały, że wciąż budowane są nowe ośrodki⁴¹.

Szacuje się, że w obozach dla więźniów politycznych przetrzymywanych jest od 150 do 200 tys. obywateli⁴². Najbardziej znanymi ośrodkami są: Haengyŏng, Yodok, Kaechon. Więźniowie w obozach zajmują się zwykle górnictwem, pozyskiwaniem drewna oraz rolnictwem. Według reportera „Gazety Bałtyckiej”, obozy dla więźniów politycznych pod pewnymi względami przypominają osiedla mieszkaniowe. Znajdują się tam szkoły, fabryki, a także pola uprawne. Miejsca te otoczone są jednak drutami kolczastymi i pilnie strzeżone. W dzienniku napisano: „Obozy z reguły mają po kilkadziesiąt kilometrów długości i podobną szerokość. Są zatem ogromnymi przestrzeniami, z których ucieczka jest praktycznie niemożliwa. Teren jest ogrodzony drutami kolczastymi pod napięciem elektrycznym, a wieże wartownicze ze strażnikami gotowymi natychmiast użyć broni”⁴³.

³⁷ Tamże, 393.

³⁸ M. Lange, *Obozy koncentracyjne w Korei Północnej. „Więźniowie bez szans na przeżycie”*, <https://gazetabaltycka.pl/promowane/obozy-koncentracyjne-w-korei-polnocnej-co-o-nich-wiemy> (dostęp: 16.03.2024).

³⁹ Zob. D. Malovic, J. Morillot, *Uchodźcy z Korei Północnej. Relacje świadków*, Warszawa 2008, 185.

⁴⁰ M. Burza, *Korea Północna. Obóz pracy obok zakładu produkcji uranu. Kim Dzong Un potrzebuje rąk do pracy*, <https://next.gazeta.pl/next/7,151003,26980798,korea-polnocna-oboz-jeniecki-obok-zakladu-produkcji-uranu.html> (dostęp: 16.03.2024).

⁴¹ M. Lange, art.cyt.

⁴² M. Burza, art.cyt.

⁴³ M. Lange, art.cyt.

Obozy pracy według H. Lee dzielą się na dwa rodzaje. Pierwszy z nich to obozy *kyohwaso*, do których trafiają więźniowie skazani na „rewolucyjną reedukację na drodze pracy”⁴⁴. Obozy te mają na celu resocjalizację obywateli. W ciągu dnia więźniowie zajmują się przypisanymi przez władze obowiązkami, natomiast wieczorami odbywają się zajęcia z samokrytyki oraz wykłady reedukacyjne⁴⁵. Ten rodzaj obozów charakteryzuje się możliwością powrotu do społeczeństwa, jeżeli więźniom uda się przeżyć okres kary. Jednostki takie jednak do końca życia podlegają ścisłej obserwacji⁴⁶.

Drugi rodzaj obozów to obozy koncentracyjne zwane *kwanliso*, czyli obozy dla więźniów politycznych. Ośrodki te funkcjonują bez podstaw prawnych, a osoby podejrzane o przestępstwa przeciwko państwu zsyłane są do nich bez postawienia zarzutów oraz przeprowadzenia procesu sądowego lub po przeprowadzeniu procesu pokazowego⁴⁷. Więźniowie *kwanliso* nie mają możliwości opuszczenia obozów i pozostają w nich aż do śmierci. Co więcej, zgodnie z zasadą, że więźniów politycznych należy karać do trzeciego pokolenia, razem ze skazańcami zsyłane są ich rodziny. B. Demick pisze: „Pobyt w *kwanliso* jest dożywotni. Najczęściej trafiają tam również dzieci, rodzice i rodzeństwo przestępcy, piętnem «nieczystej krwi» naznaczone są bowiem trzy pokolenia. Współmałżonków jako osoby niespokrewnione, zwykle nie zsyła się do obozu, lecz zmusza do rozwodu. O tym, co dzieje się w *kwanliso*, wiadomo niewiele, bardzo rzadko bowiem ktoś stamtąd wychodzi, by opowiedzieć o swoich losach”⁴⁸. W *kwanliso* panują bardzo surowe warunki życia. Więźniowie zmuszani są do wycieńczającej pracy trwającej dłużej niż dwanaście godzin dziennie – zdarza się, że pracują po 16 godzin bez przerwy oraz posiłku. Ludzie przebywający w *kwanliso* cierpią głód i poddawani są brutalnym torturom. Przeprowadza się na nich również doświadczenia i eksperymenty medyczne⁴⁹. Wielu z nich umiera na skutek niedożywienia lub z powodu zbyt niebezpiecznych warunków pracy. Uciekinierzy zeznali, że oprócz *kwanliso* oraz *kyohwaso* w kraju funkcjonują również obozy *danryundae*, których celem jest „szkolenie poprzez pracę”. W obozach tych władze skupiają się na narzuceniu dyscypliny, podczas gdy w *kyohwaso* głównym celem jest reformacja poprzez pracę⁵⁰.

Zgodnie z raportem Ministerstwa Zjednoczenia *Report on North Korean Human Rights*, powody aresztowań więźniów politycznych zostały podzielone na kilka kategorii. Są to⁵¹: kwestie związane z podważaniem autorytetu Kim Ir Sena oraz Kim Dzong Ila, takie jak: zdrada werbalna, kwestie związane z *songbun*, szpiegostwo, działalność religijna, kwestie związane z przewinieniami oficerów, takimi jak:

⁴⁴ H. Lee, dz.cyt., 129.

⁴⁵ B. Demick, dz.cyt., 268.

⁴⁶ H. Lee, dz.cyt., 129.

⁴⁷ Ministry of Unification, dz.cyt., 534.

⁴⁸ B. Demick, dz.cyt., 202.

⁴⁹ Polskie Radio24, *Korea Północna: obozy koncentracyjne na zdjęciach z kosmosu*, <https://polskieradio24.pl/artukul/995454,Korea-Polnocna-obozy-koncentracyjne-na-zdjeciach-z-kosmosu> (dostęp: 24.03.2024).

⁵⁰ Ministry of Unification, dz.cyt., 581.

⁵¹ Tamże, 545.

walka o władzę w KRLD, defraudacja, próby ucieczki z kraju lub ucieczka członków rodziny, handel ludźmi, kontakt telefoniczny z mieszkańcami Korei Południowej.

Do kwestii związanych z *songbun* należą aresztowania obywateli, którzy po okupacji japońskiej należeli do klas burżuazyjnych oraz obywateli, którzy w trakcie wojny koreańskiej walczyli po stronie południowej. W niektórych przypadkach do obozów trafiali nie tylko oskarżeni, ale również całe ich rodziny. W raporcie napisano: „W przypadku osób internowanych ze względu na *songbun* swoich dziadków ani rodzice, ani oni sami nie wiedzieli dokładnie, dlaczego zostali internowani. Wszystko, co mogli zrobić, to tylko domyślać się, że mogło to wynikać z czegoś, co wydarzyło się podczas japońskiej okupacji i wojny koreańskiej”⁵².

W przypadku aresztowań za zdradę werbalną uciekinierzy wymienili powody, takie jak: wyrwanie głośnika nadającego Centralną Agencję Informacyjną z powodu zbyt głośnego nadawania, krytykowanie władzy oraz reżimu Kim Ir Sena, niewłaściwe obchodzenie się z portretami⁵³. B. Demick w swojej książce opisała historie Chang-bo, którego ominęła kara obozu wyłącznie ze względu na wysoką pozycję społeczną oraz zaangażowanie we wspólnotę *inminban*. Chang-bo pracował w fabryce kaloszy i pewnego dnia wypowiedział na głos uwagę, która mogła zostać uznana za krytykę reżimu: „Ciekawe. Tyle tego robią, a dla moich dzieci jakoś nie starcza”⁵⁴. Za ten komentarz mężczyznę przesłuchiowano przez trzy dni. B. Demick pisze: „Gdyby tak niefrasobliwie jak Chang-bo postąpił ktoś bez jego koneksji, mogłoby się to łatwo skończyć obozem w górach. Słyszeli przecież, że za głupi żart ze wzrostu Kim Ir Sena pewien człowiek został tam zesłany dożywotnio”⁵⁵.

W kraju wiele osób zostaje aresztowanych za używanie chińskich telefonów, prowadzenie handlu z Chinami, przekazywanie północnokoreańskich gazet i magazynów do Chin. Y. Park pisze: „Radia i telewizory trafiają do odbiorców szczelnie zamknięte, zaplombowane i nastawione fabrycznie na odbiór państwowych stacji radiowych i telewizyjnych. Jeśli ktoś próbuje w nich grzebać, może zostać aresztowany i wysłany na reedukację do obozu pracy”⁵⁶. Zdaniem Grega Scarlatou, dyrektora wykonawczego HRNK⁵⁷, w Korei Północnej do obozu można trafić nawet za „niewłaściwe obchodzenie się” ze stroną gazety, na której wydrukowano wizerunek Przywódcy⁵⁸. Wspomniane „niewłaściwe obchodzenie się” najczęściej obejmuje przypadki, takie jak zagięcie strony gazety czy jej zgniecenie. Według relacji uciekinierów zdarzają się również zsyłki za przestępstwa, takie jak podróżowanie bez odpowiednich dokumentów czy angażowanie się w działalność religijną oraz posiadanie Biblii. W 2023 r. media doniosły o przypadku zesłania na dożywotni pobyt w obozie dwuletniego dziecka oraz całej jego rodziny. Powodem aresztowania było

⁵² Ministry of Unification, dz.cyt., 545.

⁵³ Tamże, 546.

⁵⁴ B. Demick, dz.cyt., 66.

⁵⁵ Tamże, 67.

⁵⁶ Y. Park, dz.cyt., 69.

⁵⁷ Skrót od Human Rights in North Korea.

⁵⁸ J. Manicki, „W każdy poniedziałek paliliśmy zwłoki”. Horror w Korei Północnej, <https://www.o2.pl/informacje/w-kazdy-poniedzialek-palilismy-zwloki-horror-w-korei-polnocnej-6562478633228832a> (dostęp: 18.03.2024).

znalezienie Biblii w domu oskarżonych. Reporterzy Polsat News piszą: „Władze Korei Północnej są bezlitosne dla chrześcijan. Wyrokiem sądu dwuletnie dziecko zostało skazane na karę dożywocia. Początkowo chłopiec trafi zapewne do zamkniętego ośrodka, a po osiągnięciu nastoletniego wieku zostanie przeniesiony dla obozu dla więźniów”⁵⁹. W *Report on North Korean Human Rights* zawarto także relację, zgodnie z którą obywateli więziono za handel żeń-szeniem w strefie przygranicznej z Chinami⁶⁰. W 2021 r. po pokazowym procesie do obozu reedukacyjnego zesłano troje nastolatków za noszenie fryzur inspirowanych modą zagraniczną oraz podwijanie spodni w taki sposób, aby odsłaniały kostki⁶¹.

W północnokoreańskich obozach pracy regularnie naruszane są podstawowe prawa człowieka, takie jak: prawo do nienaruszalności cielesnej, prawo do wolności, prawo do godności oraz prawo do życia. Zgodnie z relacjami uciekinierów w obozach ludzie giną masowo z powodu tortur, wielogodzinnego systemu pracy oraz ciągłego niedożywienia. Według szacunku byłego więźnia obozu, podczas jego ośmiomiesięcznego pobytu zmarło ok. 800 współwięźniów⁶². Sytuacje w północnokoreańskich obozach tak skomentował Thomas Buerghenthal, sędzia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości oraz były więzień nazistowskich obozów koncentracyjnych: „Wierzę, że warunki w tych obozach są straszne i wiele gorsze niż te, które spotkały nas w obozach nazistów. O takim ludzkim dramacie nie słyszałem nigdy wcześniej podczas swojej walki o prawa człowieka na świecie”⁶³.

Według relacji Jee Heon-a, osadzeni są chronicznie niedożywieni. Uciekinierka relacjonuje, że wszyscy więźniowie w jej obozie mieli zapadnięte oczy i wyglądali jak zwierzęta. Ich posiłkiem była zdarta z żab skóra, którą jedli po posoleniu⁶⁴. B. Demick opisuje natomiast losy Hyucka, który trafił do obozu 12. znajdującego się na obrzeżach przygranicznego miasteczka Hoeryong. W obozie panowały dramatyczne warunki, więźniowie byli wychudzeni i zmuszani do wielogodzinnej pracy. Demick pisze: „W czasie pierwszej kolacji Hyuck zrozumiał, dlaczego starsi więźniowie są tacy wychudzeni, dlaczego kości ramieniowe sterczą im tak, że koszule wiszą na nich jak na wieszakach. Strażnik wydawał im coś, co nazywano pulpetami ryżowymi, choć składało się głównie z kukurydzy, łusek, kolb i liści. Taki pulpet, nie większy od piłki tenisowej, mieścił się Hyuckowi w dłoni. To była kolacja. Czasem

⁵⁹ Polsat News, *Dwuletnie dziecko skazane na dożywocie. Znaleziono przy nim Biblię*, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2023-05-26/dwuletnie-dziecko-skazane-na-dozywocie-znaleziono-przy-nim-biblie/> (dostęp: 18.03.2024).

⁶⁰ Ministry of Unification, dz.cyt., 545.

⁶¹ PAP, BBC: *w Korei Północnej śmierć lub obóz pracy za zagraniczne filmy, ubiór, fryzury*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C886249%2Cbbc-w-korei-polnocnej-smierc-lub-oboz-pracy-za-zagraniczne-filmy-ubior> (dostęp: 18.03.2024).

⁶² J. Manicki, art.cyt.

⁶³ K. Karnowski, *Tajne obozy w Korei Północnej. „Warunki gorsze niż w Auschwitz”*, <https://www.o2.pl/informacje/tajne-obozy-w-korei-polnocnej-warunki-gorsze-niz-w-auschwitz-6197973763102849a> (dostęp: 24.03.2024).

⁶⁴ WP, *Koszmarne obrazy Korei Północnej z zeznań uciekinierów z obozów pracy*, <https://wiadomosci.wp.pl/koszmarne-obraz-korei-polnocnej-z-zeznan-uciekinirow-z-obozow-pracy-6079002684269185a> (dostęp: 24.03.2024).

dostawali dodatkowo kilka ziaren fasoli”⁶⁵. Według relacji Hyucka, więźniowie pracowali od godziny siódmej rano do zachodu słońca i mogli przerywać pracę jedynie na czas posiłków, snu oraz szkoleń ideologicznych⁶⁶. Zdaniem Y. Park osadzeni nie są traktowani jak istoty ludzkie. Uciekinierka pisze: „Nie wolno im nawet patrzeć w oczy strażnikom, bo zwierzęta nie mogą patrzeć na twarze ludzi”⁶⁷. Park relacjonuje również, że kobiety zmuszane są do równie ciężkiej pracy jak mężczyźni. W obozach stosuje się również odpowiedzialność zbiorową. Zgodnie z relacją matki Y. Park, która odbyła karę w obozie, jeżeli jakiś więzień pracuje zbyt wolno, cierpi na tym cała brygada, którą strażnicy zmuszają do biegania przez całą noc dookoła obozu⁶⁸. Noce osadzeni spędzają na podłodze lub w brudnych barakach. Demick pisze: „Ponieważ brakowało koców, więźniowie układali się jak najbliżej siebie, żeby było im cieplej. Czasem jeden koc przypadał na dziesięciu. Wieczorem mężczyźni nie byli w stanie mówić ze zmęczenia, ale przed snem wzajemnie masowali sobie obolałe plecy. Często kładli się na waleta, bo wtedy łatwiej mieścili się pod kocem i mogli pocierać stopami plecy towarzyszy”⁶⁹.

Najgorsza sytuacja panuje w obozach politycznych *kwanliso*. Zgodnie z relacją dziennikarzy z TVN24, w obozie nr 18. w powiecie Bukczang przy wydobywaniu węgla pracują siedmioletnie dzieci, a także ciężarne kobiety do momentu póki ciąża nie jest w zaawansowanym stadium⁷⁰. W ośrodkach tych dochodzi regularnie do publicznych egzekucji oraz torturowania osadzonych. Według doniesień Jee Heona zdarzają się tam przypadki, kiedy ciężarne kobiety zmuszone są do mordowania własnych dzieci⁷¹.

Dzon Kiol Il spędził trzy lata w obozie pracy. Zdaniem mężczyzny, na skutek tortur człowiek przyzna się tam do wszystkiego nawet do czynów, których nie popełnił. Uciekinier relacjonuje: „W obozie pracy dostajesz do obrobienia 1000 mkw pola. I tylko jeśli skończysz pracę, dostajesz jedzenie. Jeżeli obrobisz pół pola, to pół porcji. Ludzie umierali codziennie. Ale to nikogo nie martwiło, bo za przyniesienie nieboszczyka i zakopanie go dostawało się dodatkową porcję ryżu”⁷². Utylizacja szczątków ludzkich to zadanie, którym zajmują się osadzeni. Były więzień obozu koncentracyjnego Chongori relacjonuje, że osadzeni co poniedziałek zmuszeni byli do palenia zwłok, które następnie układali w stosy w okrągłym zbiorniku. Uciekinier

⁶⁵ B. Demick, dz.cyt., 205.

⁶⁶ Tamże.

⁶⁷ Y. Park, dz.cyt., 104.

⁶⁸ Tamże, 114.

⁶⁹ B. Demick, dz.cyt., 206.

⁷⁰ TVN24, „Krwawy węgiel” Korei Północnej. „Pokolenia rodzą się, żyją i umierają w strefach wydobywania”, <https://tvn24.pl/swiat/korea-polnocna-raport-cale-pokolenia-wiezniow-zmuszane-do-nie-wolniczej-pracy-w-kopalniach-węgla-st5029853> (dostęp: 24.03.2024).

⁷¹ TVN24, „Byłem wdzięczny, że ucięto mi tylko jeden palec”. Wstrząsające relacje z obozów w Korei Północnej, <https://tvn24.pl/swiat/bylem-wdzieczny-ze-ucieto-mi-tylko-jeden-palec-wstrzasajace-relacje-z-obozow-w-korei-polnocnej-ra348463-ls3442575> (dostęp: 24.03.2024).

⁷² Rzeczpospolita, *Ostatni taki reżim*, <https://www.rp.pl/swiat/art13790591-ostatni-taki-rezim> (dostęp: 27.03.2024).

mówi: „Miejsce było przesiąknięte zapachem krwi i gnijących lub palących się zwłok”⁷³. Zarządcy obozu Chongori kazali również więźniom gromadzić popiół ze spalanych ciał, który miał służyć do nawożenia okolicznych pól⁷⁴.

Osadzonym pozwala się jednak na pewne aspekty normalności. Są oni zachęcani do zakładania rodzin. Redakcja TVN24 pisze: „Zachęcano ich do zawierania małżeństw i zakładania rodzin. Ale to także miało swój cel. – Mówili nam, żebyśmy mieli dużo dzieci. Potrzebowali utrzymać kopalnie, ale ludzie umierali każdego dnia. Codziennie dochodziło do wypadków”⁷⁵. Pobyt w obozie znacząco wpływa na człowieka. Y. Park w swojej książce opisuje przemianę, jaką przeszedł ojciec po dziesięciu latach pobytu w obozie pracy. Zdaniem uciekinierki przed wyrokiem był on błyskotliwym oraz dowcipnym człowiekiem. Natomiast po pobycie w obozie całkowicie się zmienił. Uciekinierka pisze: „Nie potrafił patrzeć w oczy policjantom, nawet tym, z którymi kiedyś żartował i pił przy stole w swoim domu. Dawniej uwielbiał muzykę południowokoreańską, ale teraz nie chciał jej słuchać. Bał się, że ktoś może ją usłyszeć i donieść. Po opuszczeniu obozu śpiewał tylko jedną pieśń, zatytułowaną *Nasza ojczyzna jest ważniejsza od mojego życia*, której fragment brzmiał: «W górach Korei szumią zielone lasy, lecz ja nie zasadziłem ani jednego drzewa...»”⁷⁶.

Mieszkańcy Korei Północnej od ponad trzydziestu lat muszą stale mierzyć się z głodem. W kraju problem ten jest nieustannie obecny i dotyczy niemal ogółu społeczności. Brak szeroko rozwiniętej produkcji żywności, niedobory surowców oraz ograniczony dostęp do pomocy humanitarnej sprawiają, że miliony Koreańczyków z północy cierpi z powodu niedożywienia.

Z największą klęską głodu Korea Północna zmierzyła się w połowie lat 90. XX w. Zgodnie z szacunkami ekspertów w między 1995 a 1999 r. z powodu niedożywienia zmarło od 600 tys. do nawet miliona osób⁷⁷. Bezpośrednią przyczyną powstałego głodu był upadek Związku Radzieckiego, który wspierał gospodarkę KRLD dostawami taniej ropy naftowej⁷⁸. Po upadku ZSRR w kraju zaczęto ucinąć racje żywnościowe oraz obniżać wynagrodzenie za pracę, a następnie całkowicie je zlikwidowano. W okresie tym władze prowadziły politykę, według której znoszenie głodu stało się obowiązkiem patriotycznym. B. Demick pisze: „Na plakatach w Pjongjangu pojawiło się nowe hasło: «Wystarczą nam dwa posiłki dziennie». W telewizji pokazano dokument o mężczyźnie, któremu z przejedzenia ryżem pękł żołądek”⁷⁹. Przed 1990 r. ośrodki edukacyjne zapewniały darmowe posiłki uczniom. W okresie kryzysu gospodarczego posiłki te powoli wycofywano. Według relacji Mi-ran, pomimo kampanii „dwa posiłki dziennie” uczelnia wydawała tylko jeden

⁷³ J. Manicki, art.cyt.

⁷⁴ Tamże.

⁷⁵ TVN24, „Krwawy...”, art.cyt.

⁷⁶ Y. Park, dz.cyt., 126.

⁷⁷ Dziennik.pl, *Szokujące ustalenia. Nawet milion ofiar głodu w Korei Północnej*, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/442096,milion-osob-zmarlo-z-glodu-w-korei-polnocnej-ustalenia-onz.html> (dostęp: 26.03.2024).

⁷⁸ B. Demick, dz.cyt., 10.

⁷⁹ B. Demick, dz.cyt., 68.

posiłek, którym była zupa z liści rzepy na osolonej wodzie. Brak pożywienia przyczynił się do pogorszenia stanu zdrowia studentek – współlokatorce Mi-ran z powodu niedożywienia zaczęła łuszczyć się skóra twarzy. Wiele studentek rezygnowało ze studiów, aby móc swobodnie szukać pożywienia⁸⁰.

Zgodnie z relacjami uciekinierów, w trakcie Wielkiego Głodu na ulicach codziennie widywano żebraków oraz ciała zmarłych ludzi. Z powodu braku normalnego pożywienia Koreańczycy z północy zmuszeni byli do jedzenia wszystkiego, co tylko dało się spożyć, m.in. trawy, kory drzew, gryzoni czy żab. Y. Park pisze: „Wiosna miała tylko tę zaletę, że nie potrzebowałyśmy dużo chrustu do palenia w piecu i mogłyśmy chodzić na niskie wzgórza pod miastem, by jeść owady i dzikie rośliny, próbując oszukać głód. Niektóre rośliny były nawet smaczne, na przykład kwiaty dzikiej koniczyny. Eunmi najbardziej lubiła roślinę, nazwaną przez nas «kocimiętką», o drobnych, miękkich liściach. Ale pewnego dnia zjadłyśmy korzeń, od którego spuchły nam języki, i nie mogłyśmy mówić co najmniej przez godzinę”⁸¹. Kobiety w trakcie kryzysu gospodarczego wymieniały się wzajemnie przepisami, które miały pomóc oszukać głód. Przepisy te brzmiały: „Kukurydzę mieć w całości, razem z kolbą, łodygą, łuskami, liśćmi i niczego nie wyrzucać. Kluski gotować długo, przynajmniej przez godzinę, aż napęcznieją i będzie się wydawało, że jest ich więcej. Do zupy zamiast warzyw należy dorzucić trochę trawy”⁸². Ludzie, aby przetrwać, zmuszeni byli do kradzieży oraz oszustw. Zgodnie z relacją H. Lee, w kraju dochodziło nawet do przypadków kanibalizmu⁸³. Uciekinierka pisze: „Rozmawiałam z wieloma osobami, które wtedy otarły się o śmierć, i wiem już, że głód potrafi doprowadzić człowieka do obłędu – sprawić, że rodzice odbiorą jedzenie własnym dzieciom, ludzie będą zjadać ciała umarłych, a najłagodniejszy sąsiad posunie się do morderstwa”⁸⁴. Na skutek głodowania w okresie dzieciństwa wiele dzieci doznało deformacji karłowatości, która charakteryzuje się nieproporcjonalnie krótkimi nogami i dużą głową. Organizm dziecka cierpiącego na niedożywienie w okresie wzrostowym rozwija głowę oraz tułów kosztem kończyn⁸⁵.

Od końca lat 90. XX w. sytuacja w Korei Północnej znacząco się nie zmieniła. W latach 2004–2006, z powodu niedożywienia cierpiało 33,8% społeczeństwa⁸⁶. Od momentu objęcia władzy w 2011 r., Kim Dzong Un skoncentrował się na rozbudowie potencjału militarnego swojego państwa. Według polskieradio24, ceną za zbrojenia są stale pogarszające się warunki życia w kraju, w tym wzrost liczby niedożywionych obywateli. W 2021 r. Przywódca przyznał się do kryzysu żywnościowego, jednak nie podjął odpowiednich kroków, aby temu kryzysowi zapobiec. Według szacunków ekspertów w 2022 r. Korea Północna wydała na szkolenia zbroj-

⁸⁰ Tamże, 105.

⁸¹ Y. Park, dz.cyt., 98.

⁸² B. Demick, dz.cyt., 159.

⁸³ H. Lee, dz.cyt., 161.

⁸⁴ Tamże.

⁸⁵ B. Demick, dz.cyt., 306.

⁸⁶ Polskie Radio24, *Rozwój broni jądrowej, głód i pogrążenie w izolacji. Dekada rządów Kim Dzong Una*, <https://polskieradio24.pl/artukul/2870214,rozwoj-broni-jadrowej-glod-i-pograzenie-w-izolacji-dekada-rzadow-kim-dzong-una> (dostęp: 25.03.2024).

ne ponad 500 mln dolarów, czyli znacznie więcej niż potrzeba do zrównoważenia rocznego niedoboru zboża w kraju⁸⁷.

Zgodnie z relacją reportera Onet.pl aktualna sytuacja w Korei Północnej jest najgorsza od czasów Wielkiego Głodu. W 2020 r. kryzys znacząco się zaostrzył, ponieważ Korea Północna, chcąc chronić się przed pandemią koronawirusa, zamknęła swoje granice. W praktyce oznaczało to zamknięcie linii zaopatrzeniowych z Chin⁸⁸. Zgodnie z relacjami świadków, aktualnie tak samo jak w latach 90. na ulicach można zetknąć się z ciałami zmarłych osób. Ji Yeon mówi: „Nawet jeśli ludzie umierają obok, musisz myśleć tylko o sobie. To bezduszne, ale taka jest rzeczywistość”⁸⁹, a Chan Ho relacjonuje: „Na początku bałem się, że umrę na wirusa COVID-19. Potem jednak zacząłem się martwić, że umrę z głodu”⁹⁰. Według szacunków ONZ w latach 2019–2021 liczba cierpiących z głodu wzrosła i wynosiła aż 42% mieszkańców, a około jedna piąta północnokoreańskich dzieci cierpiała na zaburzenia wzrostu związane z brakiem dostatecznej ilości pożywienia⁹¹.

W Korei Północnej powszechnym zjawiskiem są *kochebi*, czyli dzieci blakające się samotnie po ulicach. Słowo *kochebi* w języku koreańskim dosłownie oznacza *kwiatne jaskółki* i jest używane w odniesieniu do osieroconych dzieci, które gromadzą się w grupach i wspólnie szukają pożywienia (tak jak ptaki gromadzą się w stada)⁹². Zjawisko to zaczęło występować masowo na skutek klęski głodu w drugiej połowie lat 90., kiedy to rodzice odmawiali sobie jedzenia na rzecz własnych dzieci. Według relacji Y. Park, samotne jaskółki można spotkać nawet w Pjongjangu, co uświadamia skalę problemu, ponieważ stolica pełni rolę reprezentacyjną, a reżim za wszelką cenę stara się zapobiegać występowaniu oznak ubóstwa w mieście⁹³. Zgodnie z *Report on North Korean Human Rights*, Korea Północna nie wspomniała o *kochebi* w sprawozdaniu dla Komitetu Praw Dziecka z 2016 r. oraz w Powszechnym Przeglądzie Okresowym z 2019 r. Co więcej, reżim utrzymuje, że takie zjawisko występuje w Korei Południowej⁹⁴.

Powody życia *kochebi* na ulicach są różne – od śmierci rodziny po niezdolność rodziców do sprawowania nad nimi opieki. Osierocone dzieci zbierają się w grupy i spędzają całe dnie na poszukiwaniu jedzenia. Według relacji H. Lee, w taki sposób łatwiej jest im zdobywać pożywienie. Uciekinierka pisze: „Jedzenie też zdobywały w grupach – jedno z nich odwracało uwagę sprzedawcy, a pozostałe chwytali, co mogły i uciekały. Na ironię zakrawał fakt, że widywaliśmy je najczęściej grzebiące w śmieciach, gdzie szukały resztek ryżu, obierków czy chrząstek – żyjące dokładnie

⁸⁷ M. Toma, *Jesteś w strefie, „Jeden zły ruch i czeka cię egzekucja. Utknęliśmy tutaj, czekając na śmierć”*. *Dramatyczne głosy z odciętej od świata Korei Północnej*, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/korea-polnocna-klaska-glodu-najgorsza-od-lat-90-czekamy-na-nasz-koniec/tsbe7v2> (dostęp: 25.03.2024).

⁸⁸ M. Toma, art.cyt.

⁸⁹ Tamże.

⁹⁰ Tamże.

⁹¹ G. Chrostowski, *Straszliwy głód nęka Koreę Północną. Blisko połowa ludzi jest niedożywionych*, <https://obserwatorgospodarczy.pl/2023/03/22/straszliwy-glod-neka-koree-polnocna-blisko-polowa-ludzi-jest-niedozywionych/> (dostęp: 25.03.2024).

⁹² H. Lee, dz.cyt., 152.

⁹³ Y. Park, dz.cyt., 82.

⁹⁴ Ministry of Unification, dz.cyt., 511.

tak, jak podobno żyły dzieci w Korei Południowej”⁹⁵. *Kochebi* najczęściej zbierają się w miejscach, takich jak: targi czy dworce kolejowe, gdzie najłatwiej jest im ukraść jedzenie. Północnokoreańscy sprzedawcy w obawie przed bezdomnymi dziećmi starają się zabezpieczyć jedzenie, jednak jest to trudne, ponieważ dzieci od najmłodszych lat nauczone są kraść⁹⁶. Zdarzają się również przypadki, kiedy sieroty zarabiają na jedzenie za pomocą pokazów, takich jak: śpiew czy taniec⁹⁷. Według relacji B. Demick, w latach 90. dzieci, które nie mogły znaleźć pożywienia, zbierały niedopałki papierosów i resztki tytoniu, a następnie robiły skręty, które paliły, aby oszukać głód. Kobieta w swojej książce opisuje spotkanie uciekinierki z jedną z samotnych jaskółek: „Pani Song, która często bywała w okolicach dworca kolejowego w Chongjinie, zapewne natknęła się na chłopca w ciemnoniebieskim kombinezonie robotniczym, o wiele na niego za dużym, z krokiem na wysokości kolan. Miał zmierzwioną i zawieszoną czuprynę, nogi owinięte plastikowymi torebkami zamiast butów. Trudno byłoby odgadnąć jego wiek; miał czternaście lat, ale ledwie dorównywał wzrostem amerykańskiemu ośmiolatkowi”⁹⁸.

Uciekinierzy donoszą, że w kraju działa specjalna agencja, zwana *Kkotjebi Sangmu*. Zajmuje się ona wyłapywaniem osób bezdomnych, aby następnie przekazać je do specjalnych ośrodków zatrzymań, które znane są jako ośrodki pomocy lub *jipkyulsoi* – ośrodki przetrzymywania włóczęgów. Dzieci, które trafiają do takich miejsc, często zmuszane są do przymusowej pracy, co sprawia, że podejmują próby ucieczek skutkujące powrotem na ulice⁹⁹.

W czasie Wielkiego Głodu w Korei Północnej pojawiła się nowa grupa społeczna – handlarze¹⁰⁰. Przed 1995 r. w kraju nie prowadzono własnej działalności przedsiębiorczej na tak szeroką skalę. Było to surowo zabronione przez reżim. Kim Dzong Il zwalczał prywatne przedsiębiorstwa bardziej zażarcie niż jego ojciec. W przemówieniu z 1996 r. stwierdził, że w społeczeństwie socjalistycznym problemy z wyżywieniem należy rozwiązywać socjalistycznymi metodami, a bazy oraz handlarze budzą w ludziach egoizm¹⁰¹. B. Demick pisze: „Na bazarach nie wolno było sprzedawać żywności, z wyjątkiem warzyw wyhodowanych w przydomowych ogródkach. Za handel ryżem i innymi zbożami wymierzano surowe kary. Był on nie tylko nielegalny, lecz także uważany przez Koreańczyków z Północy za niemoralny. W ich pojęciu był to bowiem cios wymierzony w samo serce komunizmu”¹⁰². Brak dostępu do pożywienia sprawił jednak, że ludzie masowo zaczęli odchodzić od wpajanej im od dziecka ideologii *dżucze*¹⁰³. Handel był jedyną możliwością na zdobycie pieniędzy lub pożywienia. Pomimo zakazów władzy czarny rynek działał jawnie, a ludzie nie przejmowali się grozącymi im konsekwencjami. Według Masajego Ishikawy, stragany rozkładano

⁹⁵ H. Lee, dz.cyt., 152.

⁹⁶ B. Demick, dz.cyt., 188.

⁹⁷ Tamże, 226.

⁹⁸ B. Demick, dz.cyt., 188.

⁹⁹ Ministry of Unification, dz.cyt., 511.

¹⁰⁰ H. Lee, dz.cyt., 159.

¹⁰¹ B. Demick, dz.cyt., 175.

¹⁰² Tamże.

¹⁰³ H. Lee, dz.cyt., 159.

nawet przed komisariatem policji¹⁰⁴. Władze nie mogły zrobić nic z tą sytuacją, ponieważ spotkałoby się to z ogromny oporem społeczeństwa. H. Lee pisze: „Wszędzie – na poboczach, stacjach kolejowych, w zamkniętych zakładach przemysłowych – pojawiały się czarnorynkowe targowiska, na których można było kupić żywność, oczywiście po wysokich, wolnorynkowych cenach”¹⁰⁵. Handel spowodował zmiany w strukturach społecznych kraju. Osoby o najniższym *songbun*, powoli wspinały się po drabinie społecznej, ponieważ to głównie one pracowały na czarnym rynku.

Według redakcji TVN24, w Korei Północnej każde miasto lub nawet każda dzielnica ma rozwinięty czarny rynek. Ze względu na niestabilność północnokoreańskiego wona, ludzie handlują za pomocą zagranicznej waluty, takiej jak: dolar amerykański, chiński juan oraz euro¹⁰⁶. W miejscach tych ludzie mogą zaopatrzyć się w produkty pierwszej potrzeby oraz inne artykuły, których normalnie nie można zdobyć. Są to przykładowo: mięso, warzywa, garnki, ubrania z Chin, kosmetyki, kasety i płyty z zagraniczną muzyką pop¹⁰⁷. Według uciekinierki H. Lee, towary pochodzące z Japonii uważane są za najlepsze jakościowo. Zaraz za nimi znajdują się produkty pochodzące z Korei Południowej, z których handlarze usuwają etykiety oraz znaki towarowe¹⁰⁸. W związku z silną kontrolą państwa nad gospodarką, nielegalny handel dla wielu osób jest jedyną możliwością na zdobycie niezbędnych dóbr, a tym samym prowadzenie względnie godnego życia.

Podsumowując, przeanalizowałam kwestie łamania praw człowieka w Korei Północnej. Odniosłam się do obszarów, takich jak: kara śmierci, publiczne egzekucje, obozy pracy oraz głód. Po analizie zgromadzonego materiału można wyciągnąć poniższe wnioski:

W Korei Północnej niezmiennie od ponad siedemdziesięciu lat łamane są prawa człowieka, a obywatele kraju są stale zastraszani przez panujący reżim. Władze nie szanują podstawowych praw mieszkańców, takich jak: prawo do życia oraz prawa do wolności. Obozy pracy w Korei Północnej są miejscami, gdzie więźniów głodzi się i poddaje się ich stałym torturom. Warunki panujące w tych ośrodkach zbliżone są do warunków, jakie panowały w niemieckich obozach koncentracyjnych w czasach II wojny światowej, o czym powiedział były więzień obozów Thomas Buergenthal, sędzieja Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. W kraju od ponad trzydziestu lat panuje nieprzerwanie głód, a blisko połowa obywateli KRLD cierpi z powodu niedożywienia. Problemem są też *kochebi*, czyli bezdomne dzieci, które zamieszkują ulice miast, i blakają się po ulicach, aby znaleźć pożywienie. Dzieci te trafiają do specjalnych ośrodków, w których zmuszane są często do pracy, co stanowi naruszenie podstawowych praw dziecka. W Korei Północnej handel, jest jedyną możliwością na poprawienie dobrobytu własnego oraz rodziny. Handel jest zakazany przez prawo, jednak często stanowi jedyne źródło dochodów Koreańczyków z północy.

¹⁰⁴ M. Ishikawa, dz.cyt., 213.

¹⁰⁵ H. Lee, dz.cyt., 159.

¹⁰⁶ TVN24, *Do Korei Północnej wkradł się kapitalizm. Szara strefa kwitnie*, <https://tvn24.pl/biznes/ze-swiata/korea-polnocna-kwitnie-kapitalistyczna-szara-strefa-ra606763-ls4467098> (dostęp: 27.03.2024).

¹⁰⁷ H. Lee, dz.cyt., 86.

¹⁰⁸ Tamże, 87.

BIBLIOGRAFIA

Materiały źródłowe

- Amnesty International, *Raport o karze śmierci w 2022: liczba udokumentowanych egzekucji najwyższa od 5 lat*, <https://www.amnesty.org.pl/raport-o-karze-smierci-w-2022-liczba-udokumentowanych-egzekucji-najwyzsza-od-5-lat/> (dostęp: 12.03.2024).
- Burza M., *Korea Północna. Obóz pracy obok zakładu produkcji uranu. Kim Dzong Un potrzebuje rąk do pracy*, <https://next.gazeta.pl/next/7,151003,26980798,korea-polnocna-oboz-jeniecki-obok-zakladu-produkcji-uranu.html> (dostęp: 16.03.2024).
- Chrostowski G., *Straszliwy głód nęka Koreę Północną. Blisko połowa ludzi jest niedożywionych*, <https://obserwatorgospodarczy.pl/2023/03/22/straszliwy-glod-neka-koree-polnocna-blisko-polowa-ludzi-jest-niedozywionych/> (dostęp: 25.03.2024).
- Demick B., *Światu nie mamy czego zazdrościć. Zwycząje losy mieszkańców Korei Północnej*, Wołowiec 2017.
- Gazeta Prawna, *Dziak u Mazurka: Reżim w Korei nieporównywalny z państwami faszystowskimi i komunistycznym*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1036445,waldemar-dziak-korea-polnocna-inwigilacja-rezim.html> (dostęp: 15.03.2024).
- Gazeta.pl, *Plakaty propagandowe w Korei Północnej to codzienność. Tak Kim kształtuje rzeczywistość*, <https://buzz.gazeta.pl/buzz/56,156947,21705158,plakaty-propagandowe-w-korei-polnocnej-to-codziennosc-tak-kim.html> (dostęp: 17.11.2023).
- Gontarek L., *„Jesteśmy zabawkami do seksu na łasce mężczyzn”. Tak wygląda przemoc seksualna w Korei Północnej*, <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,166611,24126044,jestesmy-zabawkami-do-seksu-na-lasce-mezczyzn-tak-wyglada.html> (dostęp: 16.01.2024).
- Grejciun W., *Dziakożyciu w Korei Północnej: Prawdziwy obraz widać wieczorem. Tociemność [WYWIAD]*, <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114871,13742625,dziak-o-zyciu-w-korei-polnocnej-prawdziwy-obraz-widac-wieczorem.html> (dostęp: 11.01.2024).
- Iskikawa M., *Za mroczną rzeką*, Kraków 2021.
- Kim S., *Pozdrowienia z Korei. Uczyłam dzieci północnokoreańskich elit*, Kraków 2017.
- Lee H., *Dziewczyna o siedmiu imionach*, Warszawa 2015.
- Manicki J., *„W każdy poniedziałek paliliśmy zwłoki”. Horror w Korei Północnej*, <https://www.o2.pl/informacje/w-kazdy-poniedzialek-palilismy-zwloki-horror-w-korei-polnocnej-6562478633228832a> (dostęp: 18.03.2024).
- Ministry of Unification, *2023 Report on North Korea Human Rights*, https://unikorea.go.kr/eng_unikorea/news/Publications/ronkhr/ (dostęp: 12.03.2014).
- Onet, *Uciek z Korei Północnej. Z dzieciństwa pamięta egzekucje i pracę*, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/uciek-z-korei-polnocnej-z-dzieinstwa-pamietaj-egzekucje-i-prace/v9kbc> (dostęp: 07.01.2024).
- Onet, *Za słuchanie K-popu trafili do aresztu*, <https://podroze.onet.pl/ciekawe/korea-polnocna-zas-luchanie-k-popu-trafli-do-aresztu/hehkl5s> (dostęp: 26.01.2024).
- PAP, *Publiczna egzekucja 9 osób oskarżonych w Korei Północnej o nielegalny handel wołowiną*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/publiczna-egzekucja-9-osob-oskarzonych-w-korei-polnocnej-o-nielegalny-handel-wolowina> (dostęp: 14.03.2024).
- Parfieniuk A., *Uciekiniarka ujawnia niewygodne fakty o Korei Płn. „Reżim chciałby mnie zabić. Wiem to”*, <https://wiadomosci.wp.pl/uciekiniarka-ujawnia-niewygodne-fakty-o-korei-pln-rezim-chcialby-mnie-zabic-wiem-to-6027688646931073a> (dostęp: 26.01.2024).
- PolskieRadio24, *Korea Północna: obozy koncentracyjne na zdjęciach z kosmosu*, <https://polskieradio24.pl/artykul/995454,Korea-Polnocna-obozy-koncentracyjne-na-zdjeciach-z-kosmosu> (dostęp: 24.03.2024).
- RMF24, *Jak wygląda codzienne życie w Korei Północnej? „Społeczeństwo przypomina roboty”*, <https://www.rmf24.pl/fakty/swiat/news-jak-wyglada-codziennie-zycie-w-korei-polnocnej-spoleczenstwo-nId,2428398#crpstate=1> (dostęp: 07.01.2024).
- Rzeczpospolita, *Ostatni taki reżim*, <https://www.rp.pl/swiat/art13790591-ostatni-taki-rezim> (dostęp: 27.03.2024).

- TVN24, „Byłem wdzięczny, że ucięto mi tylko jeden palec”. Wstrząsające relacje z obozów w Korei Północnej, <https://tvn24.pl/swiat/bylem-wdzieczny-ze-ucieto-mi-tylko-jeden-palec-wstrzasajace-relacje-z-obozow-w-korei-polnocnej-ra348463-ls3442575> (dostęp: 24.03.2024).
- TVN24, „Jak przetrwać zimę, jeśli rząd nie daje kapusty?” Wspomnienia nauczycielki z Korei Północnej, <https://tvn24.pl/swiat/relacja-nauczycielki-z-korei-polnocnej-wspomnienia-suki-kim-ra552440-3304267> (dostęp: 28.01.2024).
- TVN24, Korea Północna: piekło, z którego można uciec tylko za pieniądze, <https://tvn24.pl/swiat/korea-polnocna-pieklo-z-korego-mozna-uciec-tylko-za-pieniadze-ra361807-3445435> (dostęp: 08.01.2025).
- WP, Koszmarny obraz Korei Północnej z zeznań uciekinierów z obozów pracy, <https://wiadomosci.wp.pl/koszmarny-obraz-korei-polnocnej-z-zeznan-uciekinirow-z-obozow-pracy-6079002684269185a> (dostęp: 24.03.2024).

Literatura przedmiotu

- Dziennik.pl, Szokujące ustalenia. Nawet milion ofiar głodu w Korei Północnej, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/442096,milion-osob-zmarlo-z-glodu-w-korei-polnocnej-ustalenia-onz.html> (dostęp: 26.03.2024).
- Amnesty International, *Amnesty International Report 2022/23*, <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2023/03/WEBPOL1056702023ENGLISH.pDf> (dostęp: 27.11.2023).
- BBC News, *North Korea media guide*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-15259016> (dostęp: 12.11.2023).
- BBC News, *North Korea's tightly controlled media*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-16255126> (dostęp: 16.11.2023).
- BBS News, *North Korean propaganda changes its tune*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-4455781> (dostęp: 17.11.2023).
- Bezpprawnik, *Za ten tekst grozi mi kara śmierci w Korei Północnej. Ale trudno – omawiamy kodeks karny KRLD*, <https://bezpprawnik.pl/kodeks-karny-korei-polnocnej/> (dostęp: 12.03.2024).
- Britannica, *North Korea*, <https://www.britannica.com/place/North-Korea/Local-government> (dostęp: 26.11.2023).
- Central Intelligence Agency, *Korea, North*, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/korea-north/> (dostęp: 23.01.2024).
- Cha J., Kim J., Lee H., McKee M., Robinson C., *Health and healthcare in North Korea: a retrospective study among defectors*, <https://conflictandhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13031-020-00284y> (dostęp: 24.11.2023).
- Chee A., *My Family's Shrouded History Is Also a National One for Korea*, <https://www.nytimes.com/2020/08/27/magazine/korea-japanese-occupation-surrender-ww2.html> (dostęp: 27.10.2023).
- Chmura P., *Společne uwarunkowania wojny w Korei Północnej*, https://www.wojsko-polskie.pl/awl/ufd/a2/fda2a05b-b333-42a6-88d1-8a5fbe62bdcd/10_chmura.pdf (dostęp: 30.10.2023).
- Cumings B., *Korea, A Unique Colony: Last To Be Colonized And First To Revolt*, <https://apjif.org/2021/21/Cumings.html> (dostęp: 22.04.2024).
- Dwornik M., *Koreańska Centralna Telewizja. Historia TV z Korei Północnej*, <https://reporterzy.info/3-850,koreanska-centralna-telewizja-historia-tv-z-korei-polnocnej.html> (dostęp: 15.11.2023).
- Dziak W.J., *Kim Dzong Il, Azja-Pacyfik 2000*, nr 3.
- Dziak W.J., *Korea. Pokój czy wojna?*, Warszawa 2003.
- Dziennik Gazeta Prawna, *Korea Płn. przeprowadziła próbę atomową i raketową; to zagrożenie dla światowego bezpieczeństwa*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/320119,korea-pln-przeprowadzila-probe-atomowa-i-raketowa-to-zagrozenie-dla-swiatowego-bezpieczenstwa.html> (dostęp: 03.11.2023).
- Dziennik.pl, *Szokujące ustalenia. Nawet milion ofiar głodu w Korei Północnej*, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/442096,milion-osob-zmarlo-z-glodu-w-korei-polnocnej-ustalenia-onz.html> (dostęp: 26.03.2024).

- Eun-Jung K., Ju-Cheol S., Yong-Deog K., *A Study on North Korea's Education-Centering for Middle School*, "The New Educational Review", <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/tner/201401/tner3512.pdf> (dostęp: 26.11.2023).
- Gazeta.pl, *W Korei Północnej można stracić życie za wiele rzeczy, także za oglądanie zagranicznej telewizji*, <https://buzz.gazeta.pl/buzz/7,156947,28035776,kore-polnocna-i-jej-zakazy-egzekucja-za-ogladanie-zagranicznych.html> (dostęp: 12.03.2024).
- Golla M., *Dlaczego Korea się podzieliła*, <https://www.onet.pl/turystyka/dalekowswiatpl/dlaczego-korea-sie-podzielila-sprawdz-co-robia-tam-polscy-zolnierze/fwjzcfv,30bc1058> (dostęp: 27.10.2023).
- Hajduga A., *Kształtowanie się kultu jednostki w Korei Północnej*, Warszawa 2021, <https://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/271710/edition/269254?language=de> (dostęp: 06.11.2023).
- Ham E.I., Park K.B., *North Korea's Surprisingly Robust Healthcare System*, https://www.globalasia.org/v16no3/cover/north-koreas-surprisingly-robust-healthcare-system_kee-b-parkedward-i-ham (dostęp: 24.11.2023).
- Human Rights Watch, *North Korea Events of 2021*, <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/north-korea> (dostęp: 28.11.2023).
- Karnowski K., *Szokujące dane ONZ o sytuacji kobiet w Korei Północnej. „Dyskryminacja, gwałty i niedożywienie*, <https://www.o2.pl/informacje/szokujace-dane-onz-o-sytuacji-kobiet-w-korei-polnocnej-dyskryminacja-gwalty-i-niedozywienie-6189835742963329a> (dostęp: 16.01.2024).
- Karnowski K., *Tajne obozy w Korei Północnej. „Warunki gorsze niż w Auschwitz”*, <https://www.o2.pl/informacje/tajne-obozy-w-korei-polnocnej-warunki-gorsze-niz-w-auschwitz-6197973763102849a> (dostęp: 24.03.2024).
- KBS World Radio, *Medical System in N. Korea*, https://world.kbs.co.kr/special/northkorea/contents/news/closeup_view.htm?lang=e¤t_page=2&No=411906 (dostęp: 21.11.2023).
- Kim Il Sung, *Theses on socialist education*, <https://www.bannedthought.net/Korea DPRK/KimIISung/ThesesOnSocialistEducation-1977.pdf> (dostęp: 27.01.2024).
- Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna oficjalna strona w Polsce, <https://www.krld.pl/krld/ju-che> (dostęp: 04.11.2023).
- Łach S., *Ideologia dżucze w polityce zagranicznej dynastii Kimów*, „Alcumena” 2020, nr 2, <https://alcumena.fundacijapsc.pl/index.php/alcumena/article/view/56/8> (dostęp: 05.11.2023).
- Lange M., *Obozy koncentracyjne w Korei Północnej. „Więźniowie bez szans na przeżycie”*, <https://gazetabaltycka.pl/promowane/obozy-koncentracyjne-w-korei-polnocnej-co-o-nich-wiemy> (dostęp: 16.03.2024).
- Law and North Korea, *People's Public Health Law of the Democratic People's Republic of Korea*, <https://www.lawandnorthkorea.com/laws/peoples-public-health-law-2012> (dostęp: 23.11.2023).
- Lee S., *Family Structure and Household Economy in North Korea*, [b.m.], https://www.kdi.re.kr/eng/research/reportView?pub_no=14686 (dostęp: 28.11.2023).
- Macrotrends, *North Korea Rural Population 1960-2024*, https://www.macrotrends.net/countries/PRK/north-korea/rural-population#google_vignette (dostęp: 23.01.2024).
- Malovic D., Morillot J., *Uchodźcy z Korei Północnej. Relacje świadków*, Warszawa 2008.
- Mężyński A., *Totalitarny koszmar. RAPORT ONZ o Korei Północnej*, <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/451137,tak-wyglada-zycie-w-korei-polnocnej-specjalny-raport-onz.html> (dostęp: 07.01.2024).
- Myers B.R., *Najczystsza rasa. Propaganda Korei Północnej*, Warszawa 2011.
- Nawała P., Pliszka B., *Ideologiczna ewolucja Korei Północnej*, „Przegląd Geopolityczny” 2019, nr 27, <http://przegląd.org/wp-content/uploads/2019/02/XXVII-04-Pliszka-Nawa%C5%82a.pdf> (dostęp: 04.11.2023).
- Noh J.J., *The Current Status in Obstetrics in North Korea and Strategies for Establishing a Better Healthcare System*, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8740901/#B1> (dostęp: 24.11.2023).
- o2, *Korea Północna. Dowiedziano się, co robią tam dzieci*, <https://www.o2.pl/informacje/korea-polnocna-dzieci-pracuja-w-kopalniach-i-gospodarstwach-6644925802125920a> (dostęp: 28.01.2024).

- o2, *Masowe burzenie domów. Mieszkańcy nie mają nic do powiedzenia*, <https://www.o2.pl/informacje/masowe-burzenie-domow-mieszkancy-nie-maja-nic-do-powiedzenia-6867900483275360a> (dostęp: 23.01.2024).
- Ogonowski Ł., *Dlaczego możliwe było wprowadzenie ustroju totalitarnego w Korei Północnej*, [b.m.] 2012.
- Onet, *Za co grozi kara śmierci w Korei Północnej? Powód może być blahy*, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/za-co-grozi-kara-smierci-w-korei-polnocnej-powod-moze-byc-blahy/7d0b1gp> (dostęp: 12.03.2024).
- Osuch T., *Korea Płn. Słodka propaganda reżimu, czyli urodziny Kim Dzong Una*, <https://naszemias-to.pl/korea-pln-slodka-propaganda-rezimu-czyli-urodziny-kim-dzong-ar/c1-4497650> (dostęp: 08.11.2023).
- Pak J.H., *Kult Kim Ir Sena. Tak stworzono ideologiczne podstawy zbrodniczego reżimu*, <https://wielkahistoria.pl/kult-kim-ir-sena-tak-stworzono-ideologiczne-podstawy-zbrodniczego-rezimu/> (dostęp: 30.10.2023).
- PAP, *BBC: w Korei Północnej śmierć lub obóz pracy za zagraniczne filmy, ubiór, fryzury*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C886249%2Cbbc-w-korei-polnocnej-smierc-lub-oboz-pracy-za-zagraniczne-filmy-ubior> (dostęp: 18.03.2024).
- Pietrewicz O., *Dekada Kim Dzong Una*, <https://pism.pl/publikacje/dekada-kim-dzong-una> (dostęp: 04.11.2023).
- Ploetzing A., *Tożsamość Koreańczyków z północy- uwagi wstępne*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2013, nr 4, <https://www.ejournals.eu/GSAW/2013/Zeszyt-4-2013/art/2569> (dostęp: 27.11.2023).
- Polsat News, *Dwuletnie dziecko skazane na dożywocie. Znalezione przy nim Biblię*, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2023-05-26/dwuletnie-dziecko-skazane-na-dozywocie-znaleziono-przy-nim-bible/> (dostęp: 18.03.2024).
- Polsat News, *Korea Północna. Ludzie umierają z głodu, ulicami blakają się sieroty*, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2021-11-05/korea-polnocna-ludzie-umieraja-z-glodu-ulicami-blakajasi-sieroty/> (dostęp: 04.11.2023).
- Polskie Radio24, *Rozwój broni jądrowej, głód i pogrążenie w izolacji. Dekada rządów Kim Dzong Una*, <https://polskieradio24.pl/artikul/2870214,rozwoj-broni-jadrowej-glod-i-pograzenie-w-izolacji-dekada-rzadow-kim-dzong-una> (dostęp: 25.03.2024).
- Robinson M., *Tak wygląda stolica Korei Płn. Wycieczki organizowane są pod ścisłym nadzorem reżimu*, <https://businessinsider.com.pl/lifestyle/podroze/pjongjang-zdjecia-stolicy-korei-polnocnej/wzytws> (dostęp: 11.01.2023).
- Rurarz J.P., *Historia Korei*, Warszawa 2005.
- Rzeczpospolita, *Eksperci ONZ: Kobiety w Korei Płn. - bite, gwałcone, niedożywione*, <https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art10086691-ekspersi-onz-kobiety-w-korei-pln-bite-gwalcone-niedozywione> (dostęp: 16.01.2024).
- Samp M., *Wojna koreańska – przyczyny, przebieg, skutki konfliktu*, <https://kronikidziejow.pl/porady/wojna-koreanska-przyczyny-przebieg-skutki-konfliktu/> (dostęp: 30.10.2023).
- Seth M.J., *North Korea's 1990s Famine in Historical Perspective*, “Food, Culture, and Asia” 2011, nr 16(3), <https://www.asianstudies.org/wp-content/uploads/north-koreas-1990s-famine-in-historical-perspective.pdf> (dostęp: 03.11.2023).
- Socialist constitution of the Democratic People's Republic of Korea, *Pjongjang* 2014, <https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/4047.pdf> (dostęp: 26.11.2023).
- Spezza G., *Education and Development in North Korea. The Push for a “Science-Based Economy” Under Kim Jong Un*, <https://www.isdp.eu/content/uploads/2021/02/Education-in-North-Korea-IB-11.02.21.pdf> (dostęp: 26.11.2023).
- Statistics Korea, *2022 Statistical Indicators of North Korea*, https://kostat.go.kr/board.es?mid=a20115000000&bid=11772&act=view&list_no=423589 (dostęp: 20.11.2023).
- Szyc S., *Falszywa legenda Kim Ir sena*, <https://historia.org.pl/2012/12/18/falszywa-legenda-kim-ir-sena/> (dostęp: 07.11.2023).
- Terticki F., *How the Kim cult of personality came to dominate North Korean life*, (dostęp: 07.11.2023).

- The Committee for Human Rights in North Korea, *The Criminal Law of the Democratic People's Republic of Korea* (2009), [https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/The%20Criminal%20Law%20of%20the%20Democratic%20Republic%20of%20Korea_2009_%20\(1\).pdf](https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/The%20Criminal%20Law%20of%20the%20Democratic%20Republic%20of%20Korea_2009_%20(1).pdf) (dostęp: 12.03.2024.).
- The Guardian, *Life in North Korea - the adult years*, <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/23/life-in-north-korea-the-adult-years> (dostęp: 27.11.2023).
- The Guardian, *Life in North Korea – the early years*, <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/21/life-in-north-korea-the-early-years> (dostęp: 27.01.2024).
- Toma M., *Jesteś w strefie, „Jeden zły ruch i czeka cię egzekucja. Utknęliśmy tutaj, czekając na śmierć”. Dramatyczne głosy z odciętej od świata Korei Północnej*, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/korea-polnocna-kleska-glodu-najgorsza-od-lat-90-czekamy-na-nasz-koniec/tsbe7v2> (dostęp: 25.03.2024).
- TVN24, *„Krwawy węgiel” Korei Północnej. „Pokolenia rodzą się, żyją i umierają w strefach wydobycia”*, <https://tvn24.pl/swiat/korea-polnocna-raport-cale-pokolenia-wieczniow-zmuszane-do-niewolniczej-pracy-w-kopalniach-wegla-st5029853> (dostęp: 24.03.2024).
- TVN24, *Do Korei Północnej wkradł się kapitalizm. Szara strefa kwitnie*, <https://tvn24.pl/biznes/ze-swiatek/korea-polnocna-kwitnie-kapitalistyczna-szara-strefa-ra606763-ls4467098> (dostęp: 27.03.2024).
- TVN24, *Prawo przeciwko „reakcyjnej myśli”. 15 lat obozu pracy, a nawet kara śmierci*, <https://tvn24.pl/swiat/korea-polnocna-kara-smierci-lub-oboz-pracy-za-zagraniczne-filmy-przepisy-dotyczace-fryzur-i-ubioru-doniesienia-bbc-st5114405> (dostęp: 14.03.2024).
- U.S. Department of State, *Democratic people's republic of Korea 2021 human rights report*, https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/03/313615_KOREA-DEM-REP-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf (dostęp: 27.11.2023).
- Uniwersytet Kim Ir Sena, <https://namu.wiki/w/%EA%B9%80%EC%9D%BC%EC%84%B1%EC%A-2%85%ED%95%A9%EB%8C%80%ED%95%99> (dostęp: 27.11.2023).
- Vannoy A., *Korea Under the Rising Sun*, <https://warfarehistorynetwork.com/article/korea-under-the-rising-sun/> (dostęp: 27.10.2023).
- World Population Review, *Pyongyang Population 2024*, <https://worldpopulationreview.com/world-cities/pyongyang-population> (dostęp: 11.01.2023).
- Wróblewski D., *Ideologie dżucze, jako element silnie oddziałujący na społeczeństwo w Korei Północnej*, w: *W kręgu wyobrażeń zbiorowych. Polityka. Władza. Społeczeństwo*, red. A. Dubicki, M. Reksć, A. Sepkowski, Łódź 2019.

Literatura pomocnicza

- Amnesty International, *Death sentences and executions 2022*, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/6548/2023/en/> (dostęp: 25.03.2024).
- Encyklopedia PWN, *Kult Jednostki*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/kult-jednostki;3928882.html> (dostęp 06.11.2023).
- Encyklopedia PWN, *Pjongjang*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Pjongjang;3956478.html> (dostęp: 08.01.2024).
- Projekt przywództwo, *Konfucjanizm*, <https://www.projektprzywodztwo.com/komunikacja-miedzykulturowa/konfucjanizm> (dostęp: 25.01.2024).
- Roszkowski W., *Półwiecze: historia polityczna świata po 1945 roku*, Warszawa 1997.
- Thomson O., *Historia propagandy*, Warszawa 2001.

**DAILY LIFE IN NORTH KOREA:
AN ANALYSIS OF POLISH PRESS ARTICLES
AND PUBLICATIONS BASED ON THE ACCOUNTS
OF DEFECTORS FROM „PARADISE ON EARTH” (2013–2023)**

Part II

Summary

This article addresses the topic of daily life in North Korea. The aim of the publication is to analyze living conditions in the country, taking into account categories such as: social relations and inequalities, education, labor camps, propaganda, famine, and public disinformation. The first part of the publication presents the contemporary history of the DPRK, the cult of personality, propaganda, and basic information about the state of the country. The second part analyzes social issues, including social ties within the country, relationships between citizens, and differences resulting from life in the countryside and in the capital. Education in North Korea is also discussed. The third part of the article attempts to address the question of human rights violations in the country. It addresses issues such as public disinformation, the death penalty, labor camps, and pervasive famine.

Key words: North Korea, daily life, personality cult, propaganda, totalitarian regime, human rights

Nota o Autorce

Magdalena GORCZYCA – absolwentka studiów na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna w Instytucie Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Kontakt e-mail: magda.gorczyca@gmail.com